

Kohtuasi C-399/21**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

28. juuni 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Svea Hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (Svea apellatsioonikohus (patendi- ja kaubandusajade apellatsioonikohus), Rootsi)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

17. juuni 2021

Hageja:

IRnova AB

Kostja:

FLIR Systems AB

Põhikohtuasja ese

Äriühing FLIR on taotlenud patente teatavatele leiutistele muu hulgas Ameerika Ühendriikides ja Hiinas. IRnova on esitanud hagi, milles palub tuvastada, et IRnoval on parem õigus leiutistele kui FLIRil. Esimeses kohtuastmes jäeti hagi rahuldamata põhjusel, et hagi on patentide registreerimise ja kehtetusega niivõrd tihedalt seotud, et asja arutamine ei allu Rootsi kohtutele. IRnova esitas selle rahuldamata jätmise otsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 24 punkti 4 tõlgendamiseks.

Eelotsuse küsimus

Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 24 punktis 4 ette nähtud erandlik kohtualluvus hõlmab hagi, milles palutakse leiutajaks või kaasleiutajaks olemise väitele tuginedes tuvastada parem õigus kolmandas riigis esitatud riigisiseste patenditaotluste ja registreeritud patentidega hõlmatud leiutisele?

Viidatud liidu õiguse sätted

Määrus (EL) nr 1215/2012, artikli 4 lõige 1 ja artikli 24 lõige 4.

Viidatud riigisisese õiguse sätted

Patendiseadus (1967:837), §-d 17 ja 18, § 53 esimene lõik ja § 65 esimene lõik.

Nende sätete kohaselt võib igaüks, kes tõendab, et tal on parem õigus leiutisele kui patendi taotlejal, taotleda patenditaotluse neile üleandmist. Samamoodi antakse patent, mis on antud isikule, kellel ei ole õigust patendile, taotluse alusel üle õigustatud isikule.

Seadus (1978:152) Rootsi kohtute pädevuse kohta teatavates patendiõigusega seotud kohtuasjades jne, §-d 1 ja 2.

Nende sätete kohaselt võib Rootsi kohus menetleda asju, milles on hagi esitatud Euroopa patendi taotlejate vastu, tuginedes Rootsi puhul paremale õigusele patendiga seotud leiutisele, eelkõige juhul, kui kostja asukoht on Rootsis.

Lühiülevaade põhikohtuasja faktilistest asjaoludest ja menetlusest

- 1 IRnova on Rootsi piiratud vastutusega äriühing, kes töötab välja ja toodab infrapunadetektoreid, mida kasutatakse soojuskaamerates erinevatel otstarvetel. FLIR on Rootsi piiratud vastutusega äriühing, kes kuulub Ameerika kontserni. See äriühing arendab ja toodab infrapunatehnoloogial põhinevaid elektroonikaseadmeid. Pooltel oli varem ärisuhe.
- 2 FLIR esitas 2015. aastal kaks ajutist patenditaotlust Ameerika Ühendriikides. Nende ajutiste taotluste alusel esitas FLIR 2. märtsil 2016 kaks rahvusvahelist patenditaotlust. Hiljem täiendas FLIR rahvusvahelisi patenditaotlusi ja esitas muu hulgas kaks Hiina patenditaotlust ja kaks USA patenditaotlust. Välja on antud kaks Hiina taotlustel põhinevat Hiina patenti ja kaks USA taotlustel põhinevat USA patenti. Lisaks on esitatud veel üks USA patenditaotlus, mis on allpatenditaotlus ühe eespool nimetatud USA taotluse alusel.

- 3 IRnova esitas 13. detsembril 2019 Patent- och marknadsdomstolenile (patendi- ja kaubanduskohus, Rootsi) FLIRi vastu hagi. IRnova palus muu hulgas, et Patent- och marknadsdomstolen (patendi- ja kaubanduskohus, Rootsi) tuvastaks, et vastavalt viidatud USA ja Hiina patenditaotlustele ja antud patentidele on IRnoval parem õigus asjaomastele leiutistele kui FLIRil või et tal on õigus osalusele nendes ning samuti parem õigus leiutistele seoses iga patendi, patenditaotluse, kasuliku mudeli või kasuliku mudeli taotlusega, mille need võivad kaasa tuua.
- 4 Patent- och marknadsdomstolen (patendi- ja kaubanduskohus, Rootsi) jättis IRnova hagi nendes osades rahuldamata põhjusel, et hagi rahuldamata jäetud osa on niivõrd tihedalt seotud patentide registreerimise ja kehtetusega, et asi ei allu Rootsi kohtutele.
- 5 IRnova esitas Patent- och marknadsdomstoleni (patendi- ja kaubanduskohus, Rootsi) hagi rahuldamata jätmise otsuse peale apellatsioonkaebuse Patent- och marknadsöverdomstolenile (patendi- ja kaubandusajade apellatsioonikohus, Rootsi). IRnova palub tühistada Patent- och marknadsdomstoleni (patendi- ja kaubanduskohus, Rootsi) otsuse ja saata asja tagasi Patent- och marknadsdomstolenile (patendi- ja kaubanduskohus, Rootsi) sisuliseks arutamiseks.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 6 Oma hagi põhjenduseks väidab IRnova sisuliselt järgmist. Kõnealused leiutised on oma töösuhte ja töökohustuste raames välja töötanud IRnova töötaja vastavalt eespool nimetatud patenditaotlustele ja patentidele. Igal juhul on ta andnud leiutistesse nii olulise panuse, et teda tuleb pidada kaasleiutajaks. Tööandjana on IRnova asunud leiutaja asemele ja on seega nende leiutiste seaduslik omanik. FLIR on iseenda nimel ja IRnovalt leiutisi omandamata või muul viisil selleks õigust omamata taotlenud leiutistele patente. FLIR tegutseb õigusvastaselt patentide taotleja ja omanikuna. Seetõttu valitseb ka ebakindlus omandiõiguse suhtes, mis kahjustab IRnovat.
- 7 IRnova viitab Rootsi kohtualluvuse osas järgmistele asjaoludele. Pooled ja leiutajad on Rootsi isikud. Asjaolud, millele tugineti, leidsid aset Rootsis. Patenditaotlused ja kõnealused patendid kujutavad endast vara Rootsis. Seega esinevad objektiivselt mõjuvad põhjused, miks asi allub vastavalt kostja asukoha põhimõttele Rootsi kohtutele ka USA ja Hiina patenditaotluste ja patentide osas. Määruse (EL) nr 1215/2012 sätteid ei ole käesolevas asjas vahetult kohaldatavad. Käesolevas osas ei puuduta hagi mingil moel ELiga seotud omandit. Erandliku kohtualluvuse eeskirja kohaldamine analoogia alusel ei ole objektiivselt põhjendatud. Ei ole esitatud nõuet taotluste ja patentide üleandmiseks ega taotletud kohtult välisriigi registreerimisasutuse tegevusse sekkumist muul viisil. Rootsi kohtute otsuse väärtus seisneb Rootsis poolte vahel valitseva olukorra selgitamises. Kohtuotsus võib omada tõenduslikku mõju välisriigis toimivas

vaidluses, kuid sellel ei ole kahjulikku eelhinnangulist mõju ei Hiinas ega Ameerika Ühendriikides.

- 8 FLIR vaidleb Patent- och marknadsdomstoleni (patendi- ja kaubanduskohus, Rootsi) hagi rahuldamata jätmise otsuse muutmisele vastu. FLIR märgib sellega seoses, et kuigi määruse (EL) nr 1215/2012 artikli 24 punkt 4 ei mõjuta selle sõnastuse kohaselt Hiinas ja Ameerika Ühendriikides registreeritud patente ja patenditaotlusi, võib asuda seisukohale, et määruse sätted kajastavad eri riikide kohtute kohtualluvuse kollisiooni rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtteid, mis viitab kindlalt sellele, et kõnealust erandi reeglit võib analoogia alusel kohaldada olukordades, kus patendid on registreeritud kolmandas riigis. IRnova põhjendab hagi materiaalõigusliku patendiõigusega ja selles kasutatava mõistega „leiutaja“. Selle hindamine, kes on patenditaotlusega hõlmatud leiutise seaduslik omanik, peab põhinema sellel, mida kõnealune leiutis patendis sisalduvate patendinõudluste kohaselt tegelikult hõlmab. Sellist hinnangut saab anda üksnes asjaomast patenti käsitlevate riigisiseste õigusnormide alusel, sest leiutised on määratletud patendinõudlustes ja neid tuleb tõlgendada kooskõlas riigisisese materiaalõigusliku patendiõigusega. Mõistel „leiutaja“ põhinev vaidlus selle üle, kellel on parem õigus patenditaotlusega hõlmatud leiutisele, hõlmab seega selle hindamist, kas isikut, kes väidab, et tal on parem õigus, peetakse leiutajaks või kaasleiutajaks vastavalt registreerimisriigi patendieeskirjadele. Selline hinnang puudutab seega materiaalõigusliku patendiõigusega seotud küsimusi, mis suveräänsuse põhimõtte kohaselt kuuluvad üksnes registreerimisriigi ametiasutuste ja kohtute alluvusse. Mõistel „leiutaja“ põhinev omandiõiguse küsimus omab kahjulikku eelhinnangulist mõju näiteks patenditaotluste ja patentide üleandmise küsimuses.

Eelotsusetaotluse esitamise põhjenduste lühikokkuvõte

- 9 Pädeva kohtu küsimus, mis on Patent- och marknadsöverdomstoleni (patendi- ja kaubandusajade apellatsioonikohus, Rootsi) menetluse ese, puudutab hagi, mille eesmärk on tuvastada, kellel on vastavalt Hiina ja USA patenditaotluste ja USA patentide alusel parem õigus leiutisele (samuti leiutistele seoses iga patendi, patenditaotluse, kasuliku mudeli või kasuliku mudeli taotlusega, mille need võivad kaasa tuua). Vaidlus, milles on tekkinud kohtualluvuse küsimus, on seega eraõiguslik küsimus ja kuulub eraõiguse kohaldamisalasse, mille suhtes määrus (EL) nr 1215/2012 on selle artikli 1 kohaselt iseenesest kohaldatav.
- 10 Euroopa Kohus on seoses 27. septembri 1968. aasta konventsiooniga kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (edaspidi „Brüsseli konventsioon“), mis hiljem sisuliselt asendati määrusega (EL) nr 1215/2012, varem otsustanud, et neid eeskirju kohaldatakse ka vaidluse suhtes, mis puudutab osalisriiki ja kolmandat riiki, näiteks juhul, kui hageja ja kostja alaline elukoht on esimeses riigis ja vaidlusalused sündmused toimusid teises riigis, mis muudab vaidluse rahvusvaheliseks. Brüsseli konventsiooni sätted on seega kohaldatavad kohtuasjadele, mis puudutavad osalisriigi ja kolmanda riigi kohtute vahelisi

suhteid (vt 1. märtsi 2005. aasta kohtuotsus Owusu, C-281/02, EU:C:2005:120, punktid 26 ja 35).

- 11 Määruse (EL) nr 1215/2012 artikli 24 punkt 4 hõlmab selle sõnastuse kohaselt üksnes hagnosisid, mis on seotud patentide „registreerimise või kehtivusega“, mida võib mõista nii, et seda sätet ei kohaldata vaidluse suhtes selle üle, kellel on teatavate patenditaotluste ja patentide alusel parem õigus leiutisele väidetava leiutajaks või kaasleiutajaks olemise tõttu.
- 12 Euroopa Kohus on mitmes kohtuotsuses täpsustanud kõnealuse sätte tõlgendamise lähtekohti. Euroopa Kohus on muu hulgas rõhutanud, et mõiste „menetluste puhul, mis seonduvad patentide [...] kehtivusega“ on iseseisev mõiste, mida tuleb tõlgendada ühetaoliselt kõikides liikmesriikides (15. novembri 1983. aasta kohtuotsus Duijnste, C-288/82, EU:C:1983:326, punkt 19, ja 13. juuli 2006. aasta kohtuotsus GAT, C-4/03, EU:C:2006:457, punkt 14; vt kaubamärkidega seotud kohtuasjade kohta ka 5. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Hanssen Beleggingen, C-341/16, EU:C:2017:738, punkt 31).
- 13 Selle sätte eesmärk on tagada, et taoliste vaidluste korral kuulub kohtualluvus kohtutele, kes on tihedalt seotud menetluse faktiliste ja õiguslike asjaoludega. Registreerimisriigi kohtute erandlikku kohtualluvust võib põhjendada asjaoluga, et nendel kohtutel on kõige paremad võimalused teha otsuseid kohtuasjades, kus vaieldakse patendi kehtivuse või isegi hoiuleandmise või registreerimise üle. Registreerimisriigi kohtud võivad oma riigisisest õigust kohaldades otsustada selles riigis välja antud patentide kehtivuse ja mõju üle. Seoses patentidega muutub korrakohane õigusemõistmine veelgi olulisemaks, kuna mitmed osalisriigid on valdkonna spetsiifilist omapära arvesse võttes loonud erilise kohtuliku kaitse süsteemi, mille kohaselt menetletakse sellist liiki hagnosisid erikohtutes (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus GAT, punktid 21 ja 22, aga ka eespool viidatud kohtuotsus Hanssen Beleggingen, punkt 33, ja kohtuotsus Duijnste, punkt 22).
- 14 Erandlikku kohtualluvust põhjendab ka asjaolu, et patentide väljaandmine eeldab riigisiseste haldusasutuste sekkumist. Sellega seoses viitas Euroopa Kohus Jenardi aruandele Brüsseli konventsiooni kohta (EÜT C 59 1979, lk 1–36), milles väideti, et patentide andmine kujutab endast riikliku suveräänsuse teostamist (vt kohtuotsus GAT, punkt 23).
- 15 Vaidlustena „menetluste puhul, mis seonduvad patentide [...] registreerimise või kehtivusega“, tuleb käsitleda vaidlusi, mis puudutavad patentide kehtivust, olemasolu või tühistamist või varasemast hoiuleandmisest tuleneva prioriteediõiguse nõudmist. Kui aga vaidlus ei puuduta patendi kehtivust, hoiuleandmist või registreerimist, siis ei kohaldata selle suhtes ainupädevuse eeskirja. Sellise juhtumiga oleks tegemist näiteks rikkumist käsitleva hagi puhul. Kõnealust sätet kohaldatakse kitsendavalt (vt kohtuotsus Duijnste, punktid 23 ja 24, ning kohtuotsus GAT, punktid 15 ja 16).

- 16 Euroopa Kohus on samuti rõhutanud, et vastuoluliste otsuste ohu vältimiseks ei piisa sellest, kui ainuõigust mitteomav kohus teeb otsuse üksnes patendi kehtivuse kohta menetlusosaliste suhtes. Seega puudutab ainupädevuse eeskiri kõiki vaidlusi, mis käsitlevad patendi registreerimist või kehtivust, olenemata sellest, kas küsimus on tõstatatud hakis või vastuväites (vt kohtuotsus GAT, punktid 30 ja 31).
- 17 Seoses küsimusega, kas kõnealune erandliku kohtualluvuse eeskiri on kohaldatav vaidlustele, mis puudutavad paremat õigust intellektuaalomandile, on Euroopa Kohtul olnud võimalus teha otsus teatavate sedaliiki vaidluste kohta.
- 18 Euroopa Kohus on sedastanud, et ainupädevus ei hõlma vaidlust töötaja, kelle leiutiste suhtes on patenti taotletud, ja tema tööandja vahel, kui vaidlus puudutab nendevahelisest töölepingust tulenevaid õigusi patentidele. Selle põhjuseks on asjaolu, et vaidluse lahendus sõltub üksnes sellest, kellel on õigus patendile, mis tuleb kindlaks määrata asjaomaste poolte vaheliste õigussuhete alusel, kui ei vaielda vastu ei patendi kehtivusele ega patendi registreeringute õiguspärasusele (vt kohtuotsus Duijnste, punktid 26–28).
- 19 Kaubamärkide valdkonnas on Euroopa Kohus teinud otsuse vaidluses, mis puudutab kaubamärgiomaniku ainupärija kaubamärgiomanikuna registreerimisele esitatud vastulauset, millega seoses väideti, et asjaomane kaubamärk on mitu korda üle antud ega kuulunud enam kaubamärgiomaniku pärandvara hulka tema surma hetkel. Viidates kohtuotsusele Duijnste, selgitas Euroopa Kohus, et erandliku kohtualluvuse alla ei kuulu vaidlus, mis puudutab üksnes küsimust, kes on patendi omanik (kohtuotsus Hanssen Beleggingen, punkt 35). Samuti märkis Euroopa Kohus, et küsimus, kelle vara hulka kuulub teatav intellektuaalomandi õigus, ei ole üldjuhul sisuliselt või õiguslikult selle õiguse registreerimise kohaga seotud, mis oli nii tole eelotsusetaotluse põhjustanud juhtumi puhul. Euroopa Kohtu hinnangul tuleb erandliku kohtualluvuse eeskirja tõlgendada nii, et see ei ole kohaldatav vaidlustele, mille eesmärk on tuvastada, kas teatav isik on kaubamärgiomanikuna õigesti registreeritud. Seda tõlgendust ei lükka Euroopa Kohtu hinnangul ümber asjaolu, et intellektuaalomandi õiguse omanik võib nõuda algul teatava muu isiku nimel tehtud registreeringu ülekandmist endale (vt kohtuotsus Hanssen Beleggingen, punktid 37–40).
- 20 Riigisisesele kohtule lahendamiseks esitatud vaidlus selle üle, kellel on patenditaotluste ja patentide alusel parem õigus leiutistele, ei ole töötaja ja tema tööandja vaheline vaidlus. Seega ei anna Euroopa Kohtu hinnangud kohtuotsuses Duijnste otseseid juhiseid selle kohta, kas erandliku kohtualluvuse eeskiri on käesoleval juhul kohaldatav.
- 21 Samuti ei muuda praegust olukorda selgemaks Euroopa Kohtu üldine seisukoht kohtuotsuses Hanssen Beleggingen, kuna riigisisene vaidlus ei puuduta seda, kes on patendi omanik või kellel on õigus esitada patenditaotlus intellektuaalomandit käsitlevate õiguslike kokkulepete alusel.

- 22 Selleks et teha taolises asjas nagu käesolev kindlaks, kummal poolel on patendi või patenditaotluse alusel õigus leiutisele, peab riigisisene kohus analüüsima, keda tuleks pidada asjaomaste patenditaotluste ja patentidega hõlmatud leiutiste leiutajaks või kaasleiutajaks. Selline analüüs hõlmab tavaliselt küsimusi asjaomase patenditaotlusega/patendiga hõlmatud leiutise olemuse kohta, milleks tuleb tõlgendada patendinõudlust ja hinnata, kes on leiutise loomisele kaasa aidanud ning vajaduse korral ka millistes osades. Selle kindlaksmääramine, kellel on õigus, võib seega hõlmata patendiõiguslikke hinnanguid uudsuse ja leiutustaseme saavutamiseks arendustöösse tehtud panuste kohta, ning samuti küsimusi registreerimisriigi patendiõiguse kohase kaitse ulatuse kohta. Täiendavalt võib lisada, et üheks kehtetuse aluseks on see, kui patenti taotleb isik, kellel ei ole selleks õigust.
- 23 Riigisisese kohtu menetluses olevas olukorras olevat parema õiguse küsimust võib seega pidada sellisel viisil seotuks nii patendi registreerimise kui ka kehtivusega, et erandliku kohtualluvuse eeskirja eesmärki ja mõtet arvestades näib asjakohane lugeda käesolev vaidlus nimetatud eeskirja kohaldamisalasse.
- 24 Patent- och marknadsöverdomstoleni (patendi- ja kaubandusasjade apellatsioonikohus, Rootsi) järeldus asjakohase liidu õiguse igakülgsel hindamisel on, et ei ole *acte clair* ega *acte éclairé*, kuidas tuleks tõlgendada liidu õigust seoses liikmesriigi kohtu kohtualluvusega, kui ta menetleb hagi, mis on seotud õigusega vastavate patenditaotluste või patentidega hõlmatud leiutisele, kui hagi põhineb asjaolul, et leiutajaks või kaasleiutajaks on muu isik kui patenditaotluses nimetatud isik. Patent- och marknadsöverdomstolen (patendi- ja kaubandusasjade apellatsioonikohus, Rootsi) vajab kohtuasja lahendamiseks vastust esitatud küsimusele.